

YEŞİL EKONOMİYE GEÇİŞ KADINLARIN İSTİHDAMA KATILIMI İÇİN KRİZ Mİ FIRSAT MI?: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA YEŞİL İŞLER

IS TRANSITION TO A GREEN ECONOMY A CRISIS OR AN OPPORTUNITY FOR WOMEN'S PARTICIPATION IN EMPLOYMENT?: GREEN JOBS IN THE CONTEXT OF GENDER EQUALITY

Burcu YERLİKAYA*

Öz

Dünya kaynaklarının hızla tüketilmesi giderek artan çevre felaketlerine neden olmaktadır. Bu artış çevresel sürdürülebilirlik konusunu gündeme getirirken, zamanla ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın bir arada gerçekleşmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, alternatif bir model olarak yeşil ekonomiye geçiş önerilmektedir. Yeşil işlerin yalnızca çevreye zarar vermeyen işler değil, insana yakışır işler olması da beklenmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın hedefinde insana yakışır iş ile birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği de yer almaktadır. Kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle istihdama katılımda ve insana yakışır işe erişimde erkeklerin gerisinde kalmaktadır. Bu eşitsizliğin yeşil ekonomiye geçişte devam edip etmeyeceği merak konusudur. Bu çalışmada, yeşil ekonomiye geçişin kadınların istihdama katılımları için bir fırsat olup olmadığının açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Yeşil ekonomiye geçişin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine duyarlı politikalar üreten ülkelerde kadınların istihdama katılımı için fırsat yaratırken, bu konuya duyarlı kalan ülkelerde ise cinsiyet eşitsizliğini artırma tehdidine sahip olacağı düşünülmektedir. Kadınların eğitimi ve vasıflandırılması ile toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikalar önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın İş Gücü, Sürdürülebilir Kalkınma, Yeşil Ekonomi, Yeşil İşler, Kadınlar ve Yeşil İşler

JEL Sınıflandırması: B54, J16, J21, Q10

Abstract

The rapid depletion of world resources causes increasing environmental disasters. While this increase has raised the issue of environmental sustainability to the agenda, over time it has been understood that economic, social, and environmental development should take place together. In this context, the transition to a green economy is proposed as an alternative model. It is expected that green jobs will not only be environmentally friendly jobs but also decent jobs. Along with decent work, gender equality is also included

* Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, Artvin, E-Mail: burcuyerlikaya@artvin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4837-2834

in the goal of sustainable development. Women are lagging behind men in employment participation and access to decent work due to their gender roles. It is a matter of wonder whether this inequality will continue in the transition to a green economy. In this study, it is aimed to reveal whether the transition to a green economy is an opportunity for women to participate in employment. It is believed that the transition to a green economy will have the opportunity for women to participate in employment in the countries that produce gender-sensitive policies, and it threatens to increase gender inequality in the countries that are indifferent to this issue. Policies that are sensitive to gender equality, with the education and qualification of women, are becoming important.

Keywords: Gender, Female Workforce, Sustainable Development, Green Economy, Green Jobs, Women and Green Jobs

JEL Classification: B54, J16, J21, Q10

1. Giriş

Tarihsel süreçte kadınlar patriyarkal (ataerkil) yapı üzerine inşa edilen toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle ev içi üretimin öznesi olarak kabul görürken, zaman içerisinde kadınların emek piyasalarına ücretli emek olarak katılmaya başlamaları farklı bir mücadele alanının kapısını aralamış ve zorlu bir sınavın başlangıcı olmuştur. Kadınların özel alan ve ev içi üretimle adeta eş kılınması, kamusal alanın ötekileri olarak kabul görmelerine neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kamusal alana katılmaya başlayan kadınlar tarihsel rollerinden kurtulamamakta ve bu sefer de emek piyasalarındaki ayrımcılıkla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda kamusal alanın eril yapılanması sebebiyle yatay ve dikey ayrışma başta olmak üzere cinsiyete dayalı ücret ve muamele eşitsizlikleri gibi ötekileştirme politikalarıyla karşı karşıya kalan kadınlar, insana yakışır işe erişim konusunda erkeklere kıyasla dezavantajlı durumdadır. Bu nedenle kadınların çalışma koşulları ve kamusal alanda karşılaştıkları ayrımcılık türleri, istihdamdaki görünürlükleri ile birlikte yaptıkları işin insana yakışır işler olup olmadığının da tartışılmasını önemli hâle getirmektedir.

Küresel bağlamda çalışma yaşamındaki en önemli sorunların başında gelen işçi haklarının ihlâli, uluslararası kurumları bu ihlâllerin ortadan kaldırılması ile ilgili çabalara itmiştir. Son yıllarda bu konuda harekete geçen kuruluşlardan Birleşmiş Milletler (BM), 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında 17 küresel amacı merkeze almış (UN, 2015), bu küresel amaçlar ise aşırı yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele ve iklim krizlerinin önüne geçilmesi için sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması hedefleri üzerine inşa edilmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın bir arada gerçekleşmesiyle sağlanabilecek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için öncelikle kâr maksimizasyonunu tüm değerlerin üzerinde tutarak işçi haklarını, dezavantajlı grupları ve çevreyi göz ardı eden üretim yöntemleri ile çalışma biçimlerinin sorgulanması önem kazanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında merkeze alınan küresel amaçların en önemlilerinden biri, işçi haklarının ihlâlinde başı çeken insana yakışır işe erişimde yaşanan sorunları ortadan kaldırmaktır. Sosyal sürdürülebilirliği kesintiye uğratan insana yakışır işe erişim sorunları, özellikle toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınları etkilemektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında insana yakışır işe erişimin sağlanması ile birlikte cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan

kaldırılması da yer almaktadır. Bu hedef, kadının özel ve kamusal alanda uğradığı ayrımcılık türlerinin tamamıyla mücadeleyi merkeze almaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin bir diğer ayağı ise iklim krizlerinin önüne geçilmesi için sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır. Bu kalkınma modelinin başarıya ulaşmasının bir yolu olarak önerilen yeşil ekonomiye geçiş, dünya kaynaklarının hızla tüketildiği günümüz dünyasında bir tercih olmaktan ziyade başta yaşam olmak üzere emek piyasası ve işletmelerin sürdürülebilirliği için zorunluluk hâline gelmiştir. Dünya nüfusunun ve tüketimin artışına paralel olarak giderek artan doğal kaynak kullanımı, çevresel kirlilik ve tahribat, yaşamın sürdürülebilmesi için temel kaynaklardan olan temiz suya ve verimli arazilere erişimi yok ederek kıtlık tehdidinde kapı aralanmaktadır. Geline noktada karşılaşılan biyolojik çeşitlilik kaybı ve iklim değişikliği tolere edilemez hâle gelmiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alan bu yok olma tehdidinin en önemli sebeplerinin başında gelen yoğun sera gazı emisyonu kullanımının sınırlandırılması, yeşil ekonominin ve yeşil işlerin temel hedeflerindedir (ILO, 2013a). Yeşil ekonominin teşviki ve bu bağlamda yeşil işlere geçiş hâlihazırda küresel boyutta güncel tartışma konularının başında gelirken, 2020 yılının ilk aylarında tüm dünyayı etkisi altına alan ve kısa sürede sosyoekonomik bir krize dönüşen COVID-19 pandemisi (Öcal ve Yerlikaya, 2021b) çevre sorunlarını bir kez daha gündeme getirerek insanın doğaya olan bağımlılığının yeniden altını çizmiştir.

Yaşanan çevresel tehdit yaşamsal kaynaklara erişimi sekteye uğratmakta ve bu tehdit bir yandan da toplumların yaşamlarını idame ettirmelerine aracı olan ekonomik modellerin zarar görmesine neden olmaktadır. Uluslararası Çalışma Araştırmaları Enstitüsü değerlendirmelerine göre; atmosferdeki sera gazı emisyonunun artışı ekonomik çıktıyı ve toplam üretimi giderek daha fazla geriletecek ve verimlilik kaybına neden olacaktır. 2030 yılına gelindiğinde üretkenlik seviyelerinin %2,4; 2050 yılına kadar ise %7,2 daha düşük olacağı tahmin edilmektedir. Yaşanan çevresel felaketlerin ekonomiye verdiği zarar yakın geçmişte yaşanan ülke deneyimlerinde de açıkça görülmüştür. Ekolojik dengenin bozulmasıyla artan doğal afetler pek çok ülkede yüzbinlerce işin kaybedilmesine neden olurken, araştırmalar ve raporlar bu süreçte en çok etkilenenlerin yine kadınlar olduğunu ortaya koymuştur (ILO, 2013a). Kadınların istihdama katılımı ve insana yakışır işe erişimleri ile ilgili sorunlar tartışılmaya devam ederken, iklim krizi nedeniyle istihdama katılanların var olan işlerini kaybetmeleri mücadele sürecinde kaydedilen sınırlı ilerlemeyi sekteye uğratmaktadır.

Kadınların mevcut ekonomik modelde istihdam konusundaki tüm dezavantajları bir arada değerlendirildiğinde, yeşil ekonomiye geçişte çevre ve insana yakışır işe erişim sorunlarına çare üretilirken, kadınlarla erkekler için eşit fırsatlar yaratılması ve cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi konuları önem kazanmaktadır. Bu sebeple çalışmada, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden olan iklim krizlerini önlemenin bir yolu olarak önerilen yeşil ekonomiye geçişin, yine sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden olan herkes için insana yakışır iş ve toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadınlar için hak kazanımlarıyla mı yoksa hak kayıplarıyla mı sonuçlanacağı tartışılacaktır. Bu tartışmayla hedeflenen ise yeşil ekonomiye geçişin kadınların istihdama katılımı üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Tartışma yürütülürken kadınların istihdama katılımlarında etkili olan karşılıksız ve görünmeyen bir emek türü olarak ev içi üretim rollerine değinilmesi de gerekmştir. Bu emek

türünün kadınların yaşadıkları çifte mesaiye ve emek piyasalarında sıklıkla karşılaştıkları yatay ve dikey ayrışmadan kaynaklanan ayrımcılığa olan katkısı göz önüne alındığında, görmezden gelinemeyeceği açıktır. Zira sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden olan toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusunda da kadınların karşılıksız ve görünmeyen emeğinin daha değerli hâle getirilmesinin amaçlandığı ifade edilmektedir. Ancak çalışmanın kapsamını aşmasından dolayı toplumsal cinsiyet tartışmalarının tarihsel kökenine derinlemesine inilmesinin mümkün olmadığı ve istihdama katılım üzerinde doğrudan etkili olması nedeniyle biyolojik özcülük ve esas olarak onun üzerine inşa edilen ev içi üretim ve ücretsiz bakım emeği tartışmalarına sınırlı bir şekilde yer verileceği belirtilmelidir. Daha açık bir ifadeyle, yeşil ekonomiye geçişin kadınların istihdama katılımı üzerindeki etkisinin açığa çıkarılması hedeflenirken konunun “toplumsal cinsiyet bağlamında” ele alınışında, toplumsal cinsiyet rollerini merkeze alma amacından ziyade bu rollerin kadın ile erkek istihdamı arasındaki orantısız farkın oluşmasındaki en önemli unsur olması etkili olmuştur.

Bahsi geçen nedenle çalışmada feminist kuramlardan Patriyarka Kuramı olarak da adlandırılan İkili Sistem Kuramı'nın bakış açısı merkeze alınmıştır. Bu kuram, kadın emeğini ev içi üretim faaliyetlerinden başlayarak değerlendirmekte, kadınların istihdama katılım kararlarında doğrudan belirleyici olan bu emek türü ile birlikte üretken kabul edilen ücretli emeklerinin arasındaki bağa vurgu yapmaktadır (Walby, 1986; Walby, 2016). Çalışmada patriyarkal yapının bir uzantısı olan eril tahakkümü çevre ve kadın bağlamında eleştiriye açan ve sürdürülebilir sistemler inşa etmeyi amaçlayan ekofeminist tartışmalara yer verilecektir. Bununla birlikte bakım emeği krizine çözüm üretmek kadınların istihdama katılımı üzerinde pozitif etki yaratacağı iddiasındaki mor ekonomi tartışmalarına da değinilerek ekofeminizmin ve mor ekonominin kadın ve çevre sorunlarının çözümündeki olası katkıları değerlendirilecektir.

Çalışma, doğası gereği betimleyici bir çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu kapsamda betimleyici analiz yöntemi ile ikincil kaynaklardan elde edilen veriler irdelenecektir. Bu alanda yapılmış çeşitli çalışmalar ve özellikle güncel veri kaynaklarından olan uluslararası raporlar, ikincil verilerin ana kaynakları olacaktır.

2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Boyutu

Çevre sorunlarının artışı, zaman içerisinde sürdürülebilirlik kavramını gündeme getirmiştir. İlk olarak 1972 yılında Stockholm'de BM tarafından düzenlenen İnsani Çevre Konferansı'nın sonuç raporunda çevre ile uyumlu kalkınma politikalarının zorunluluğundan (Atabay Kuşçu, 2021), 1987 yılında ise Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na hazırlanan Brundtland Raporu'nda ilk kez sürdürülebilir kalkınma kavramından bahsedilmiştir (UN, 1987). Akabinde 1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleşen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda ilk kez çevresel sürdürülebilirlik konusu gündeme gelmiş (UN, 1993), 1997'de ise İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kyoto Protokolü imzalanmıştır (UNFCCC, 2008). 2012 yılında BM Sürdürülebilir Kalkınma Rio+20 Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınma konusu en çok tartışılan konulardan biri olurken, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmanın bir arada gerçekleşmesi ve bu üçlü yapının hepsinin eşit derecede ele alınması gerekliliği en önemli gündem maddeleri olmuştur. Yeşil işlerin

sürdürülebilir kalkınmada kilit rol oynayacağı konusunda pek çok ülke deneyimi doğrultusunda fikir birliğine varılırken, gerçekten de insana yakışır ve çevresel açıdan sürdürülebilir istihdam fırsatlarının, sosyal eşitlik, sosyal içerme, toplumsal refah ve ekonomik kalkınmanın tesisi ve çevrenin korunması için şart olduğu anlaşılmıştır. Yeşil işler ayrıca yeterli gelir, sosyal koruma ve işçi haklarına karşı özenli olduklarından toplumsal kapsayıcı kalkınmayı teşvik etmede kilit rol oynayabilecektir. Bu bağlamda yeşil işler aynı zamanda insana yakışır işlerdir (ILO, 2013b)

Bu gelişmeler sonucunda sürdürülebilir kalkınmanın kapsamı genişlemiş, 2015 yılında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile 17 amaç ve 169 hedef doğrultusunda bu kavram son şeklini almıştır (UN vd., 2015). Yoksulluğun ve tüm eşitsizlik ve adaletsizliklerin ortadan kaldırılması ile iklim krizlerinin önüne geçilmesi çabalarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde bir arada yer alışı, bu hedeflerin çevresel sürdürülebilirlikle sosyal sürdürülebilirliğin ayrılmaz bir bütün olarak kabul edildiğini göstermektedir. Kısacası BM'nin gündemine aldığı hedefler birbirini tamamlamakta ve gerçekleşmeyen bir hedef diğer hedefin gerçekleşmesine de engel olmaktadır. Bu bağlamda bu hedefler, kitlesel üretim ve tüketimin teşvik edildiği Sanayi Devrimi'nden günümüze kadarki süreçte kalkınmanın ağırlıklı olarak ekonomik kalkınma ile eş kılındığı politikalara bir karşı duruş olarak değerlendirilebilecektir.

2015 yılındaki bir diğer önemli gelişme, sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında ele alınan küresel amaçların çevresel sürdürülebilirlik boyutunu vurgulayan Paris Anlaşması'nın imzalanması olmuştur. İklim krizinin en önemli göstergelerinden olan küresel ısınmanın 2050 yılına kadar 2°C ile sınırlanması temel hedeflerden birisidir (ILO, 2018). Paris Anlaşması'nın merkeze aldığı hedeflerin uygulanabilmesi için Avrupa Komisyonu tarafından başta iklim değişikliği olmak üzere çevre ile ilgili küresel risk ve tehditlere karşı 2019 yılında kamuoyuyla paylaşılmış olan Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa Komisyonu'nun 2050 yılına kadar net sıfır sera gazı emisyonu, yani iklim nötr ilk kıta olma taahhüdünde bulunduğu ve küresel bir katılımı hedefleyen çağrısını yapmıştır (EC, 2019). Bu mutabakatın çevresel sorunların çözümüne ek olarak yeşil ekonomik düzene geçişle birlikte oluşacak istihdam kayıplarını tolere etmek üzere yeni iş imkânlarının yaratılmasını, herkes için insana yakışır işleri ve kapsayıcı ve adil bir geçiş mekanizmasını da merkeze aldığı söylenebilecektir (Yüksel Acı, 2021). Bu bağlamda mutabakatın BM'nin 2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile paralel bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

1972 yılında başlayan ve her biri diğerine basamak olan tüm bu çağrılarının ortak noktası ise, çevresel ve sosyal kalkınmanın birbirinden ayrılmaz boyutuna vurgu yapılmasıdır. Yeşil ekonomiye geçişin bu ayrılmazlık ilişkisine katkıda bulunacağına dair inanç, ülkeleri bu geçiş için harekete geçirmektedir. Dünya kaynaklarının hızla yok edildiği günümüzde mevcut ekonomik modele alternatif olarak önerilen yeşil ekonominin çevreye, insanlığa, istihdama, işçi haklarına ve dezavantajlı gruplara sağlayacağı katkı küresel bağlamda tartışılırken, bu ekonomik modeli benimseyen ülke örnekleri olmakla birlikte geçişin tam manasıyla tamamlanmamış olması, bu ekonomik modelle ilgili tahminlerin çeşitlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

3. Sürdürülebilir Kalkınma Vaadi: Çevre ve İnsan Dostu Yeşil İşler

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için alternatif bir model olarak önerilen yeşil ekonomi, tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı çevre sorunlarını azaltma gayesini taşıması bağlamında çevresel sürdürülebilirlik; sosyal eşitliği ve toplumsal refahı artırması bağlamında ise sosyal sürdürülebilirlik boyutu ile günümüzde oldukça önemli bir konu hâline gelmiştir.

Yeşil işler hakkında tek bir tanım verilmesi oldukça zor olmakla birlikte bu işlerin çevresel sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili yapılan çeşitli tanımların ortak noktalarından bahsedilebilecektir. Yeşil işler en genel hâliyle; tüm sektörlerde çevresel kaliteyi önemli ölçüde korumayı veya eski hâline getirmeyi amaçlayan faaliyetler ve bu korumaya yardımcı olan işler olarak tanımlanmaktadır (UNEP vd., 2008). Yeşil işlerin merkezinde çevresel koruma faaliyetleri bağlamında ekosistemleri ve biyolojik çeşitliliği korumaya, yüksek verimlilik yoluyla enerji, malzeme ve su tüketimini azaltmaya, ekonomiyi karbondan arındırmaya ve her türlü atık ve kirliliği en aza indirmeye veya tamamen ortadan kaldırmaya dayalı faaliyetler yer almaktadır (ILO, 2013b). Bu faaliyetlerin yapılacağı en önemli sektörler ve işlerin başında ise enerji, tarım, inşaat, atık yönetimi, ulaşım, ormancılık, balıkçılık, imalat ve turizm gelmektedir (Sustainlabour, 2009). Bu sektör ve işlerin çeşitliliği göz önüne alındığında, yeşil işlerin çok çeşitli vasıfları, eğitim geçmişlerini ve meslek profillerini kapsadığı söylenebilecektir (UNEP vd., 2008).

Yeşil işlerin sürdürülebilirliği yalnızca çevresel yararlarından kaynaklanmamaktadır. Yeşil işler aynı zamanda özellikle sosyal eşitliğe verdiği önemle sosyal sürdürülebilirliğe de katkıda bulunacak işlerdir (Sustainlabour, 2009). Bu bağlamda yeşil işlere çevre dostu işler denebileceği gibi insan dostu işler de denebilecektir. Şekil 1'de yeşil işlere ve insana yakışır işlere dair örnekler verilmiştir:

Şekil 1. Yeşil ve İnsana Yakışır İşler

Çevre ↑	Yeşil ancak insana yakışır iş değil -Yeterli iş güvenliği sağlamayan elektronik geri dönüşüm işleri -Düşük ücretli güneş paneli montajcıları -Biyoyakıt üretiminin sömürülen ekim işleri gündelikçileri	Yeşil ve insana yakışır iş -Sendikalı rüzgar ve güneş enerjisi işleri -Yeşil mimarlar -Yüksek ücretli kamusal ulaşım çalışanları
	Yeşil ve insana yakışır iş değil -Yeteri güvenliğe sahip kömür madenciliği -Afrika ve Latin Amerika'da çiçek kesme endüstrisinde çalışan kadın işçiler -Domuz kesim işçileri	İnsana yakışır ancak yeşil iş değil -Sendikalı otomobil üretim işçileri -Kimya mühendisleri -Havayolu pilotları
	 İnsana Yakışır İş	

Kaynak: UNEP vd., 2008.

Şekil 1'de görüldüğü üzere; yeşil ve insana yakışır işlerin temelde çevre dostu olmalarının yanı sıra, çalışma şartları ve ücret gibi konularda tatmin edici ve sendikal hak ve özgürlükler konusunda duyarlı olmaları gerekmektedir. Kısacası çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğin bir arada sağlanamadığı işler yeşil iş olarak kabul edilmemektedir.

Yeşil işlere geçişte adil geçiş mekanizmasının sağlanması en önemli konuların başında gelmektedir. Bu geçişte iki belirgin özellik ön plana çıkmaktadır. Bunlar; işlerini ve gelirlerini kaybeden çalışanların korunması ve yeşil işlerle ilgili fırsatların tüm gruplar ve nüfuslar arasında eşit olarak dağıtılmasıdır (UNEP vd., 2008). Ancak adil geçiş mekanizması üzerine inşa edilen yeşil işlere geçişte fırsatların tüm gruplar ve nüfuslar arasında eşit dağıtılması gerekliliği vurgulanmasına rağmen, bu geçişte dezavantajlı gruplardan kadınların istihdam sorunlarının artacağına dair endişe uyanmaktadır. Bu endişenin esas nedeni, mevcut emek piyasalarında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle yaşamış oldukları sorunlardır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair uygulamaların kadınların yeşil ve insana yakışır işlere erişimi üzerinde doğrudan etkili olacağına dair inanç, yeşil ekonomide kadın istihdamının geleceği tartışmalarında ev içi üretim ve ücretsiz bakım emeğinin göz ardı edilemeyeceğini göstermektedir. Bu nedenle alternatif ekonomik modeller ve teoriler gündeme gelmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Alternatif Bir Öneri Olarak Mor Ekonomi, Ekofeminizm ve Yeşil Ekonomi El Ele

Sürdürülebilir kalkınmanın unsurlarından olan sosyal sürdürülebilirliği kesintiye uğratan en önemli engellerin başında ekonomik ve sosyal eşitsizlikler gelmektedir. Çok yönlü eşitsizliklerin en önemli kaynağı ise toplumsal cinsiyettir (İlkkaracan, 2017). Bu öneme ithafen, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden beşincisi toplumsal cinsiyet eşitliği olarak belirlenmiştir (UN Women, 2016). Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların hem özel hem de kamusal alanda uğradıkları ayrımcılık türlerinin tamamıyla mücadeleyi içermektedir. Eşit işe eşit ücret talebi, mesleki ve sektörel ayrışmanın temel nedenleriyle mücadele; ayrımcılığı, şiddeti ve tacizi önlemek için kurumları dönüştürmek başta olmak üzere kamusal alanda toplumsal cinsiyete dayalı tüm ayrımcılıkların ortadan kaldırılması ile birlikte kadınların ev içi üretimdeki orantısız katkılarının tanınması ve bunlara değer verilmesi en önemli hedeflerdendir (ILO, 2017).

Kadınların istihdamda yaşadıkları sorunların esas nedeni, ev içi üretim ve bakım emeği yükümlülüğünü kadına yükleyen patriyarkal kültür normlarıdır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma modelinde karşılıksız ve görünmeyen bir emek türü olan ev içi üretim ve bakım emeği de kadınların istihdamda yaşadıkları sorunlar kadar önemsenmektedir. Kadınların istihdam sorunlarının çözümü için esas olarak patriyarka ile mücadele gerekmektedir.

Patriyarkal mücadelenin bir yardımcı olarak mevcut ekonomik modele alternatif bir model olarak önerilen mor ekonomi, sosyal sürdürülebilirliğin bir şartı olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. Sürdürülebilir kalkınmayı kesintiye uğratan kadınların istihdamda eşit olarak katılımlarının önündeki en önemli engellerden olan bakım emeğinin eşit olarak dağılmaması

sorununa çözüm üretmek, bu alternatif modelin temel amacıdır. Yeşil ekonomi, insan var oluşunun büyük ölçüde doğal kaynaklara bağlı olduğunu varsayarak ekosistemlerin bütünlüğüne saygı duyan bir ekonomik sistem önerirken, mor ekonomi ise insanın doğaya olan bağımlılığı gibi bakım emeğine olan bağımlılığını göz önünde bulundurarak sürdürülebilir ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı bir bakım ekonomisi zorunluluğunu vurgulamaktadır (İlkkaracan, 2017). Kısacası iki ekonomik model de insanın bağımlılığına vurgu yapmakta, insan var oluşunun ve refahının parçası olan doğa ve bakım emeğinin vazgeçilmezliğini gündeme getirerek bu iki unsurun bir arada işlerliğini tartışmaktadır. Üstelik bakım emeği insan refahının yanı sıra ekolojik sürdürülebilirlik için de vazgeçilmezdir (İlkkaracan, 2016). Yeşil işlerin sosyal sürdürülebilirlik koşullarını sağlaması gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda, iki modelde de toplumsal cinsiyet eşitliğinin ortaklaştığı ifade edilebilecektir. Bununla birlikte yeşil ve mor ekonominin en önemli kesişim noktası, insan yaşamının sürdürülebilirliğine katkıda bulunan temel faktörlerin merkeze alınmasıdır.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri; iş-yaşam dengesinin sağlanmasına yönelik politika oluşturulması, bakım ekonomisinde kaliteli işler yaratılması ve bu işlerin korunması ile kayıt dışı ekonomi ile mücadele kapsamında toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar oluşturulması hususlarını önemsemektedir (ILO, 2017). Yeşil ekonominin çevreye duyarlı olduğu kadar insana duyarlı işler vaat ettiği bilinmekle birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği hedefini gerçekleştirme konusunda da duyarlı olacağına dair beklentiler yüksektir. Bu bağlamda mor ve yeşil ekonominin el ele yürümesi, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini güçlendirebilecek bir alternatif olarak önem kazanmaktadır.

Yeşil ekonomiye geçişin tasarlama ve uygulama süreçlerinde toplumsal cinsiyet politikalarının merkeze alınması hem kadını tarihsel rollerinden kurtarmak için bir adım olacak hem de çevresel hedeflere ulaşılması için büyük katkı sağlayacaktır (OECD, 2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve çevresel sürdürülebilirlik birlikteliğini ele alan politika özetleri, cinsiyet eşitliğinin ve kadınların güçlendirilmesinin yeşil işlere geçişe entegre edilmesinin teşvikini sağlamak için bu birlikteliğin oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır (ILO, 2013a).

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve çevresel sürdürülebilirlik birlikteliğinde mor ekonomi gibi ekofeminist tartışmalar (Donovan, 2014) da bir alternatif olarak gündeme gelmektedir. Ekolojik bir bakış açısını merkeze alan feminizmin gerekliliğine vurgu yapan feministlerin; “Erkekler yel değirmenleri inşa ederken kadınların sessizce söz dinledikleri, ekmek pişirip kilim dokudukları bir ekolojik toplum istemiyoruz!” sözleri, kadın ve çevre sorunlarının bir arada çözülmesi hedefinde kadınların toplumsal cinsiyetçi iş bölümüne katkı sunmadan yer alma arzularını açığa çıkarmaktadır (Göker, 2020). Kısacası ister mor ve yeşil ekonomi, isterse ekofeminizm olsun ekolojik krizin etkilerinin bertaraf edilmesi hedefiyle gündeme gelen yeni bir ekonomik modelde veya teoride kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden arındırılmış üretkenlikleri önemsenmektedir.

Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerine dayalı bakım emeğinin kadın üzerindeki orantısız yükü ile ilgili alternatif bir model sunan mor ekonominin yeşil ekonominin tamamlayıcısı olma hedefinde olduğu (İlkkaracan, 2016), yine cinsiyetçi anlayışla mücadele ederken doğa

ve çevre sorunlarının çözümü için uğraşan ekofeminizmin ise feminizmi ve çevreci anlayışı ortaklaştırarak (Mellor, 1997) sürdürülebilir kalkınmaya katkı sunacağı söylenebilecektir. Ancak kadın ve çevre sorunlarına çözüm üretebileceği düşünülen ekofeminizm, kadın ve doğa arasındaki ilişki üzerinden özcü tanımlar türetildiği (Demir, 2013) ve bu bağlamda kadına ekolojik liderlik sorumluluğu yüklendiği takdirde tehlikeli olabilecektir. Kadın ve doğanın bütünleşik yapılar olarak gösterilmesi, başka bir boyutuyla “romantik bir öteki yaratma” riski taşımaktadır (Molyneux ve Steinberg, 1995). Yeşil ekonomiye geçişte kadın ve çevre sorunlarının bir arada çözüme kavuşabilmesi için mor ekonomi ile birlikte ekofeminizmin özcü bakış açısından sıyrılmış radikal kanadı yardımcı olabilecektir.

4. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Emeginin Güncel Görünümü

Kadının özel ve kamusal alandaki emeği ile ilgili tartışmalar yıllardır devam etmektedir. Kadının esas olarak üretken ve üretken olmayan emek olarak (Walby, 1986) iki türlü emek biçimi mevcuttur. Üretken olmayan emek türü olarak gündeme gelen kadının karşılıksız ve görünmeyen ev içi üretim ve bakım emeği yükümlülüğü, kadınların istihdama katılımları üzerinde doğrudan etkilidir. Çünkü kadınlar emek piyasalarına katılırsalar dahi bu yükümlülüklerini devam ettirmektedir. Karşılıksız sundukları bu emek türü dışarıdan hizmet alındığı takdirde oldukça maliyetli olacakken, kadınlar vakitlerinin büyük bir kısmını bu emek türüne harcamaktadır. Çifte mesai olarak adlandırılan bu süreçte kadınlar emek piyasalarında erkeklerle eşit şekilde mücadele edememektedir.

Güncel verilere bakıldığında da bahsi geçen bu durumun sağlanması yapılabilmektedir. Zaman kullanımı açısından ücretli ve ücretsiz çalışma bir arada değerlendirildiğinde, kadınların ev içi üretim ve bu kapsamda üstlendikleri bakım emeğine harcadıkları zamanın erkeklerden oldukça yüksek olduğu görülmektedir (WEF, 2021). Bununla birlikte çifte iş yükü nedeniyle yarı zamanlı çalışmayı tercih etmek zorunda kalan kadınlar çoğunlukla eksik istihdam edilmektedir. İlave olarak gönülsüz yarı zamanlı çalışmada da kadınlar yüksek bir pay oluşturmaktadır (ILO, 2017). Kadınların emek piyasalarına katılmaları kararını etkileyen pek çok faktör olmakla birlikte, bunlardan en yaygın sosyoekonomik ve sosyodemografik (Yerlikaya vd., 2021) unsurlardır. Kadınların iş-yaşam dengelerine dair iyileştirme politikalarının yetersiz kalışı ve ikili yük altında ezilen kadınların emek piyasalarına katılım konusunda erkeklerle eşit bir mücadele yürütememesi istihdamdaki kadın sayısını azaltmaktadır. Bununla birlikte geleneksel toplumlarda aile üyelerinin kadının istihdama katılım kararlarını onaylamaları gerekmektedir. Kadınlar eğitim ve vasıf konusunda da erkeklerin gerisinde kalmaktadır.

Kadınların istihdama katılma kararı verene kadar uğradığı eşitsiz uygulamalar, istihdama katılımları hâlinde de devam etmektedir. Bunun en bilinen örneği kadınların yaşadığı sektörel ve mesleki ayrımcılıktır. 2020 yılında 95 ülkeden toplanan verilere göre, ülkelerin yaklaşık yarısında kadınların belirli sektörlerde ve işlerde çalışmalarına yönelik kısıtlamaların devam ettiği görülmektedir (UN Women, 2021b). Kadınlar duygusal emek ve bakım emeği gerektiren, bu bağlamda birbirine benzeyen eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında yoğun olarak istihdam edilmektedir. Bunu

toptan ve perakende ticaret izlemektedir. Sektörel bazda cinsiyet temelli ayrımcılığın tüm cinsiyet mücadelelerine rağmen son yirmi yılda üçte bir oranında artması ise endişe vericidir. Kadınlar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ağırlıklı olarak hizmet ve satış sektöründe, gelişmiş ülkelerde büro hizmetlerinde, gelişmekte olan ülkelerde ise tarım, ormancılık, balıkçılık gibi işlerde istihdam edilmektedir (ILO, 2017).

Mevcut eşitsiz tablo, 2019 yılında patlak veren COVID-19 pandemisiyle daha da güçlenmiştir. Pandemi istihdamda ve genel ekonomik tabloda gerilemeler yarattığı gibi, bu süreçte kadınlar COVID-19 pandemisinin ön saflarında olmalarına rağmen kadın ve erkek arasındaki kriz asimetrik olarak büyümüştür. Karantinadan en çok etkilenen ve hızla dijitalleşen sektörlerde kadınlar daha sık istihdam edilmektedir. İşlerin eve taşınması ile birlikte ev içi üretimin ağırlaşan yükü, birçok ekonomi ve sektörde cinsiyet eşitliğine yönelik sınırlı ilerlemeyi kesintiye uğratmıştır (WEF, 2021).

Yaşanan küresel kriz sonucunda kadınların istihdam içindeki payı %5 azalırken, bu oran erkekler için %3,9 olmuştur (ILO, 2021). Pandemi döneminde çalışan kadın sayısı 54 milyon azalmış, 45 milyon kadın iş gücünden tamamen ayrılmıştır (UN Women, 2021b). Bu rakamlar, işini kaybedenlerden neredeyse her on kadından dokuzunun, erkeklerden ise her onundan yedisinin emek piyasalarından çekilmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, erkeklere kıyasla daha fazla kadının aktif olarak yeniden iş aramadığını ve çalışmaya hazır olmadığını göstermektedir. Uygun önlemler alınmadığı takdirde bu kişilerin emek piyasalarına geri dönüş yapmaması muhtemeldir (ILO, 2021). Kadınların kriz zamanlarında erkeklere kıyasla dezavantajlı olmaları, esas olarak yaşanan mevcut küresel krizden oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Kadın, patriyarkal sisteme dayalı tarihsel rolleri sebebiyle geçmişten günümüze istihdama katılımında ve istihdamda ayrımcılıkla mücadele etmektedir.

Kamusal alanda cinsiyete dayalı ayrımcılık, kadınların erkeklere kıyasla emek piyasalarında daha az tercih edilmeleriyle başlamaktadır. Bu durum kadınların erkeklere göre iş bulmalarını daha fazla zorlaştırırken, dünya genelinde kadınlar için işsizlik rakamları erkeklerden daha yüksek seyretmektedir (ILO, 2017). Kadınlar emek piyasalarına katılmaları hâlinde ise tam zamanlı işlerde ve yönetici pozisyonlarında daha az tercih edilmektedir. Dünyanın tüm bölgelerinde kadın ve erkek arasında Avrupa ve Asya'da %15'ten başlayan ve Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinde %57'ye kadar artan oranda bir istihdam farkı vardır (ILO, 2021). Grafik 1'de, yaklaşık son 20 yılda dünya genelinde cinsiyete ve cinsiyet eşitsizliğine göre iş gücüne katılım oranları, Tablo 1'de ise son 4 yıla dair cinsiyete göre emek piyasası verileri sunulmuştur:

Grafik 1. Cinsiyete ve Cinsiyet Eşitsizliğine Göre İş Gücüne Katılım Oranı (%), (1997-2021)

Ülke/Bölge	1997-2017 Fark	2017		Fark	2018		Fark	Fark
		♂	♀		♂	♀		
Dünya		76.1	49.4	26.7	76.0	49.3	26.7	➡
Gelişmekte olan ülkeler		82.6	70.3	12.3	82.6	70.3	12.3	➡
Gelişen ülkeler		77.5	46.9	30.6	77.4	46.7	30.7	⬆️
Gelişmiş ülkeler		68.0	51.9	16.1	67.9	51.8	16.1	⬇️
Kuzey Afrika		74.1	22.9	51.2	74.1	22.9	51.2	⬇️
Sahra-altı Afrika		76.3	64.6	11.7	76.4	64.7	11.7	➡
Latin Amerika ve Karayipler		78.3	52.7	25.6	78.3	52.7	25.6	⬇️
Kuzey Amerika		68.3	56.2	12.1	68.1	56.1	12.0	➡
Arap ülkeleri		76.4	21.2	55.2	76.3	21.3	55.0	⬇️
Doğu Asya		76.8	61.3	15.5	76.6	60.9	15.7	⬆️
Güneydoğu Asya ve Pasifik		81.2	58.8	22.4	81.1	58.8	22.3	➡
Güney Asya		79.4	28.6	50.8	79.5	28.7	50.8	⬇️
Kuzey, Güney ve Batı Avrupa		63.8	51.3	12.5	63.6	51.2	12.4	⬇️
Doğu Avrupa		68.1	53.0	15.1	67.9	52.9	15.0	⬇️
Orta ve Batı Asya		73.5	44.1	29.4	73.5	44.1	29.4	➡

Kaynak: ILO, 2017.

Not: 2017 ve sonrası için rakamlar tahmindir. 2018-21 dönemine ilişkin tahminler, açığın %0,1'den fazla genişlemesi hâlinde kırmızı, %0,1'den fazla daralması öngörülyorsa yeşil ve %-0,1-%+0,1 arasındaki gelişmeler için ise siyah bir okla gösterilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Emek Piyasası Göstergeleri, (2019-2022)

Gösterge	Birim	Kadın (15+)				Erkek (15+)			
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
İş gücü	Milyon	1371.4	1335.4	1362.7	1388.0	2101.8	2071.6	2108.8	2143.7
İş gücüne katılım oranı	Yüzde	47,8	46,0	46,4	46,6	73,3	71,3	71,7	72,0
İstihdam	Milyon	1295.9	1249.3	1276.2	1303.8	1991.3	1934.0	1981.1	2020.7
İstihdam-nüfus oranı	Yüzde	45,2	43,0	43,4	43,8	69,4	66,6	67,3	67,9
İşsizlik	Milyon	75.5	86.1	86.5	84.2	110.5	137.6	127.7	122.9
İşsizlik oranı	Yüzde	5,5	6,4	6,3	6,1	5,3	6,6	6,1	5,7

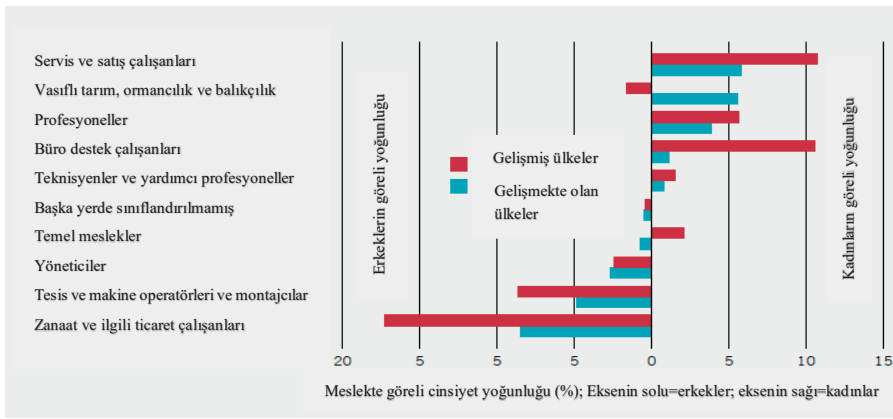
Kaynak: ILO, 2022.

Grafik 1'de görüldüğü üzere, 2017 yılında kadınların istihdama katılımı dünya genelinde %49,4, erkeklerin ise %76,1 olarak gerçekleşmiştir. İlgili yılda istihdama katılımında cinsiyet farkı %26,7 olarak hesaplanmıştır. Yine aynı yılda dünya genelinde istihdama katılım oranlarındaki en büyük cinsiyet farkı, kadınlar aleyhine ve %30,6 ile gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. 2018 yılında ise bu fark %30,7'ye çıkmıştır. Doğu Asya ve Güney Asya hariç, istihdama katılımında cinsiyet farkı son yirmi yılda her bölgede azalmıştır. Bu daralma, büyük ölçüde kadın katılım oranlarındaki sınırlı gelişmelere atfedilebilecektir. Tablo 1, Grafik 1'den farklı olarak son 4 yıla ilişkin emek piyasası verilerini en güncel hâliyle sunmaktadır. Grafik 1'de görüldüğü üzere, iş gücüne katılım oranı ve

istihdamda kadınlar ve erkekler arasında ciddi bir fark oluşmaktadır. 2020 ve 2021 yıllarındaki istihdam gerilemeleri büyük ölçüde COVID-19 pandemisine bağlı olarak gerçekleşmiştir.

COVID-19 pandemisine bağlı istihdam kayıpları genel ekonomik tabloda bozulmalara neden olmasına rağmen bu kayıplar en çok hizmetler sektöründe görülmüştür. Bu süreçte kadınların erkeklere kıyasla istihdam daralmalarından daha fazla etkilenmelerinin nedeni hizmetler sektöründe daha fazla yer almalarıdır (UN Women, 2021a; ILO, 2020). Krizden önce tüm erkeklerin %45'i, kadınların ise %60'ı bu sektörde istihdam edilmektedir (ILO, 2021). Cinsiyete dayalı ayrımcılıktan kaynaklanan bu sektörel ve mesleki ayrışmaya dair genel görünüm Grafik 2'de gösterilmiştir:

Grafik 2. Toplam İstihdamda Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrışmanın Görelî Yoğunluğu

Kaynak: ILO, 2017.

Grafik 2'de görüldüğü üzere, ayrışma kalıpları gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasında nispeten benzer olma eğilimindedir. Her iki ülke gelir grubunda da erkekler ağırlıklı olarak, zanaat ve ilgili ticaret işçiliği, tesis ve makine operatörlüğü ve montajcılık ve yöneticilik işlerinde, kadınlar ise her iki ülke grubunda da hizmet ve satış işlerinde yoğunlaşmıştır. Gelişmiş ülkelerde kadınlar ayrıca büro destek çalışanları arasında ve bir dereceye kadar temel mesleklerde daha yoğundur. Erkekler nispeten gelişmiş ülkelerde, kadınlar ise gelişmekte olan ülkelerde ağırlıklı olarak vasıflı tarım, ormancılık ve balıkçılık işlerinde istihdam edilmektedir.

5. Yeşil İşlerin Kadın İstihdamına Etkileri

Cinsiyet eşitsizlikleri hemen her toplumda devam etmekle birlikte derin köklere sahiptir (UN Women, 2021b). Patriyarkal kültür normları üzerine inşa edilen toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle mevcut emek piyasası koşullarında kadınlar çeşitli ayrımcılık türleriyle mücadele etmektedir (Yerlikaya, 2020). İnsana yakışır işe erişim eksikliği, mesleki ayrımcılık ve cinsiyete dayalı ücret farkları kadınların emek piyasalarında yaşadıkları ayrımcılıkların başında gelmektedir (UN Women,

2021b). Bu durumun devam etmesi hâlinde yeşil işlere geçişin kadınların sosyal standardını daha fazla bozacağına dair endişeler artmaktadır (Deka, 2021).

Yeşil işlere geçişte ortaya çıkacak ve geçerliliğini yitirecek meslekler ve işler arasındaki net fark istihdamın artacağına işaret ederken, bu geçişle yaşanacak istihdamın sektörel yeniden tahsisinde kadın emeğinin istihdamdaki payının azalacağı düşünülmektedir (ILO, 2018). Bu olumsuz senaryonun esas nedeni, hâlihazırda yeşil teknoloji ile ilintili sektörlerin görece daha düşük oranda kadın istihdam etmesidir. Bu bağlamda cinsiyet eşitsizliğinin kadınların birincil, ikincil ve üçüncül sektörlerdeki yeşil pozisyonlara erişimini azaltacağı tahmin edilmektedir. Kadınlar özellikle yoksul ülkelerde ağırlıklı olarak birincil sektörlerde istihdam edilmektedir. Yeşil işlerin çoğunun ise ikincil sektörlerden inşaat, imalat ve enerji sektörlerinde olması beklenmektedir. Bu sektörlerde ise kadınların önemli ölçüde yetersiz temsil sorunuyla karşılaştığı bilinen bir gerçektir (Sustainlabour, 2009). Örneğin, Almanya'da kadınlar %23,6'lık bir payla yenilenebilir enerji sektörünün %30'undan daha azını temsil etmekte (ILO, 2011'den akt. OECD, 2015), İspanya'da ise yenilenebilir enerji sektöründe çalışanların yalnızca %26,6'sı kadınlardan oluşmaktadır (ILO, 2012). Dünya geneline bakıldığında, 2019 yılında kadınların geleneksel enerji işlerinin %22'sinde ve yenilenebilir enerji işlerinin %32'sinde çalıştığı görülmektedir (UN Women, 2021b). Yeşil hizmet pozisyonlarının oluşturulmasının muhtemel olduğu mühendislik, finansal ve ticari hizmetlerde iyi ücretli işlerde de kadınlar yetersiz temsil sorununa ve düşük ücret uygulamalarına maruz kalırken, erkekler bu işlere hâkim konumdadır (Sustainlabour, 2009).

İnsana yakışır iş göstergeleri, yenilenebilir enerji sektöründe istihdam koşullarının genellikle ekonomideki diğer sektörlerden ve genel ekonomik ortalamadan daha iyi olduğunu göstermektedir. Kalıcı sözleşmeler ve yüksek maaşlar buna bir örnektir. Bu durum, işçi kesimi için bir kazanım gibi gözükse de kadınların bu sektördeki tüm işçiler arasında yeterince temsil edilmemesi, kadın istihdamının geleceği için endişe vericidir. Bununla birlikte yenilenebilir enerji sektöründe çalışan az sayıda kadın, erkeklere kıyasla daha düşük vasıflı pozisyonlarda ve erkek yöneticilerin hâkimiyeti altında çalışmaktadır (ILO, 2012). Bu sektörde 10 üst düzey yöneticiden yalnızca 1'i kadındır. 2019 yılı verilerine göre geleneksel enerji sektöründe üst düzey yönetici rollerinin yalnızca %14'ünde kadınlar yer almıştır. Üstelik bu rollerdeki az sayıda kadının erkeklere göre terfi etmek için daha fazla çalışmaları, daha eğitilmiş veya daha fazla donanıma sahip olmaları gerekebileceği düşünülmektedir. Kadınların %15'i doktora derecesine sahipken, bu oran erkeklerde %12'dir; kadınların %36'sı, erkeklerin ise %34'ü yüksek lisans yapmıştır. Yenilenebilir enerji sektöründe kadınlar daha çok düşük ücretli ve teknik olmayan pozisyonlarda yer almakta, idari pozisyonların %45'inde, STEM (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) dışı alanlarda teknik pozisyonların %35'inde, STEM pozisyonlarının ise %28'inde temsil edilmektedir. Özellikle STEM alanındaki sınırlı katılımları kadınların liderlik vasıflarını, çözümlerini ve aldıkları eğitimi yeşil enerji gelişiminin dışında bırakmakta ve yüksek vasıflı işlerden mahrumiyetlerinin yerleşik hâle gelmesine neden olmaktadır (UN Women, 2021b). Kadınların yeşil işlerin yer aldığı sektörlerde karşılaştıkları tüm bu olumsuzluklar, esas olarak emek piyasalarının geleneksel yapısından kaynaklı yatay ve dikey ayrışmanın tezahürleridir.

Yeşil işlere geçişte tarımda sürdürülebilirlik uygulamaları nedeniyle kendi hesabına çalışan aile işçilerinin az da olsa azalacağı tahmin edilmektedir (ILO, 2018). Dünya çapında tüm çalışanların %42'den fazlası savunmasız istihdamda, kendi hesabına veya aile için çalışmada yer almaktadır. Bu istihdam türü, esas olarak kayıt dışı sektöre dayanmakta, sosyal korumadan, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamından, iyi ücretten ve bir sözleşmeden mahrumiyeti içermektedir. Yoksulluğu artıran bu çalışma tipinde kadınlar daha fazla yer almaktadır (ILO, 2017). Tarımda kendi hesabına çalışan kadınların sayısının fazlalığı göz önünde bulundurulduğunda, bahsi geçen azalma yine erkeklerden ziyade kadınları etkileyecektir. Tarımda sürdürülebilirliğe geçişle birlikte Avrupa hariç tüm bölgelerdeki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde istihdamın azalacağı tahmin edilmektedir. Tarım sektöründe emek yoğun olan bölgelerde sürdürülebilir tarım uygulamalarına geçişle Avrupa hariç tarımda başta Afrika ve Asya ve Pasifik olmak üzere tüm bölgelerdeki azalış, korumacı tarımın daha az iş gücü gerektirmesiyle açıklanabilecektir (ILO, 2018).

Tarımda sürdürülebilirliğe geçişle birlikte hem genel istihdam hem de kadın istihdamı açısından çeşitli tahminler yürütülmekle birlikte aslında gıda, tarım ve hayvancılıkta yeşil işlerin geleceği tam anlamıyla bir belirsizlik içerisinde. Yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok sektör üzerinden yürütülen senaryolar yeni işlerin yaratılacağı hususunda umut vaat ederken, söz konusu gıda, tarım ve hayvancılık olduğunda bu geçişin sağlıklı bir şekilde sağlanması için bir dizi engelin aşılması ve özel politikalar uygulanması gerekmektedir. Dünya genelinde bu sektörlerde çalışan nüfusun fazlalığı, keskin bir geçişte pek çok kişinin mağduriyetiyle sonuçlanacaktır. Gıda, tarım ve hayvancılıkta mevcut ekonomik modelde insana yakışır iş açıkları oldukça fazladır. Bu bağlamda yeşil işlere geçişte mevcut işçilerin bu işlere entegrasyonlarının sağlanamaması ihtimali fazladır. Bununla birlikte bu işlerin pek çoğu sürdürülebilirlikten oldukça uzaktır. Tedarik zincirinin temelinde yer alan nispeten sürdürülebilir küçük ölçekli tarım biçimleri son yıllarda büyük üreticiler tarafından baskı altına alınmaktadır. Küçük ölçekli üretim yapan çiftliklere göre daha az iş yaratan ve biyolojik çeşitlilik üzerinde de ciddi yan etkileri olan soya ve palm yağı ürünlerinin yetiştirildiği plantasyonların yaygınlaşması, küçük çiftçilerin üretim yapacakları alanların ellerinden alınmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte bazı ülkelerde daha yüksek değerli “Yeni Tarım” uygulamalarıyla (tropik meyveler, sebzeler, şarapçılık ve canlı çiçeklerin ihracata yönelik üretimi) istihdam yaratılmaktadır ancak bahsi geçen işlerde enerji tüketiminin ve kimyasal girdilerin fazla oluşu nedeniyle bu işlerin yeşil işler olduğu söylenemeyecektir. Bu işlerdeki çalışma koşulları da oldukça kötü olmakla birlikte, bu koşulların orantısız bir şekilde en çok kadınları etkilediği görülmektedir. Bununla birlikte et tüketiminin artmasının bir sonucu olarak yükselen yoğun hayvancılık sistemlerinin büyümesi de benzer şekilde ne yeşil ne de insana yakışır işler yaratmaktadır (UNEP vd., 2008).

Gıda, tarım ve hayvancılıkla ilgili ortaya çıkan bu tablo, hem çevresel hem de sosyal sürdürülebilirlik açısından çeşitli endişelere neden olmaktadır. Bu endişelerin ilki sürdürülebilir tarım yapan küçük çiftliklerin sürdürülebilirliği olmayan plantasyonlar tarafından yok edilmesinden kaynaklanmaktadır. Daha az istihdam sağlayan bu geçiş, bu sektörde işsizliği artırabilecektir. Bu süreçteki bir diğer endişe kaynağı, sürdürülebilir olarak lanse edilen yeni tarım uygulamalarının esas olarak çevresel tahribata neden olması ve yeşil işlerden oldukça uzak özellikler barındırmasıdır. Üstelik bu işlerde yoğun olarak istihdam edilen kadınların çalışma koşullarının oldukça kötü olduğu bilinmektedir. Kısacası,

yaratılan işlerin tam manasıyla yeşil iş olmaması ve bu işlerin yeşil iş olmadığı gibi sürdürülebilir tarımsal üretim yapan küçük çiftlikleri yok etmesi, bahsi geçen tarım, gıda ve hayvancılıkta yeşil işlerin geleceğiyle ilgili endişelerin kaynağını oluşturmaktadır. Çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği kesintiye uğratacak işlerde yoğun olarak kullanılan kadın emeğinin geleceği ise bu endişeleri artırmaktadır.

Yeşil işlerde öne çıkan yenilenebilir enerji kapsamında biyoyakıt geliştirme; şeker kamışı, soya ve palm yağı plantasyonlarında birçok iş yaratma imkânına sahipken, tüm dünyada bu plantasyonların yaygınlaşmasıyla ücretli tarım iş gücünün feminizasyonu gerçekleşmiştir. Bu durum, büyük yetiştiriciler için esneklik sağlamaktadır. Bu sebeple buralardaki çalışma koşulları özellikle kadın çalışanlar açısından yakından takibi gerektirmektedir. Örneğin, Brezilya'da parça başı ücret sisteminin uygulandığı şeker kamışı plantasyon çalışanlarından kadınlar, erkekler kadar kesim yapamadıkları için ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Endonezya palm yağı plantasyonlarındaki kadın işçiler de rutin olarak ayrımcı uygulamalarla karşılaşmakta, erkek işçilere ödenen ücretlerden daha düşük ücretler almaktadırlar. Ayrıca kadınlar çoğunlukla eşlerinin üretim kotalarını doldurmalarına yardımcı olmak için ücretsiz çalışmaktadır. Malezya'da ise kadınlar genellikle uygun eğitim ve güvenlik olmadan tarlalardaki tehlikeli herbisitleri ve pestisitleri püskürtmek için işe alınmaktadır. Tarımsal iş gücünün feminizasyonu, çiçek kesim işleri başta olmak üzere, özellikle de hızla genişleyen tropik meyve ve sebze yetiştiriciliği gibi ihracat sektörlerinde belirgindir. Özellikle çiçek kesim endüstrisi, Kolombiya gibi ülkelerde ağırlıklı olarak kadın işçilerin en büyük işvereni konumuna gelmiştir. Buralarda doğrudan ve dolaylı olarak 130 bin iş yaratıldığı tahmin edilmektedir. Ekvador ve Tanzanya'da 9 bin bahçecilik işi, Zambiya'da 10-12 bin iş ve Kenya'da doğrudan çiçek kesiciliğinde 56 bin iş ortaya çıkmıştır. Bu süreçte Etiyopya önemli bir canlı çiçek ihracatçısı olarak öne çıkmış ve yaklaşık 50 bin yeni iş yaratılmıştır (UNEP vd., 2008). Yeşil işlere altyapı oluşturacağı düşünülen dolaylı ve doğrudan işlerde kadınların çalışma koşullarının hâlihazırdaki durumu, bu geçişte kadın istihdamının artış veya azalış eğilimi ile birlikte yaratılacak işlerin niteliğinin de sorgulanmasını mecburi kılmaktadır. Yeşil işler bilindiği üzere, küresel önkoşullar olarak temel çalışma standartları, sosyal koruma ve insana yakışır iş tesis etmelidir. Yeşil işlerin yaratılacağı sektörlerde standartların olmaması, biyo-plantasyonlarda köle emeğinin baskın olmasına neden olacak gibi gözükmektedir (Sustainlabour, 2009). Bu olumsuz örnekler, yeşil işlere geçişte kadın istihdamı ile ilgili sorunların devam etmemesi için ciddi bir çaba gerektiğini göstermektedir.

Yeşil ekonomiye geçişte enerji ve tarım sektörleri ile dögüsel ekonomi de kilit rol oynamaktadır. Atık yönetimi, geri ve ileri dönüşümü merkeze alan dögüsel ekonomi önemli bir işveren konumuna gelmiştir. Tahmini verilere göre, gelişmekte olan ülkelerde 4 milyon kişinin bu sektörde kayıtlı, 15-20 milyon kişinin ise kayıtsız çalıştığı görülmektedir. Bu sektörde yer alan çalışanların büyük bir kısmı kayıt dışı sektörün en kötü koşullarını içeren çöp toplayıcılığı işini yaparken, bu işi yapanların çoğunluğunun kadın olduğu tahmin edilmektedir (ILO, 2013a). Sürdürülebilirliğin en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilen dögüsel ekonomi ile ilgili enerji ve tarım sektöründeki kadar net veriler olmasa da, kadınların mevcut ekonomideki sektörel görünimleri bu geçişte dezavantajlı durumda olacaklarını düşündürmektedir.

Şu ana kadar çoğunlukla gelişmiş ülkelerde ve Brezilya ve Çin gibi hızla gelişen ülkelerde yeşil işlere geçiş başlamıştır. Bununla birlikte yeşil işler gelişmekte olan ülkelerin de gündemindedir (UNEP vd., 2008). Yeşil işlerin başta sektörel ve mesleki bazlı ayrışma olmak üzere çeşitli nedenlerle kadınların istihdama katılımları üzerinde negatif bir etkiye sahip olacağına dair düşünceler daha yoğun olmakla birlikte, bu geçişin daha olumlu sonuçlar getireceğine dair bazı görüşler de bulunmaktadır. Örneğin, Bangladeş'te daha yeşil bir ekonominin kadın istihdamına ve yaşam şartlarına olumlu katkı yapacağı, küçük ölçekli tarım uygulamaları ve geri dönüşümdeki iyileştirmelerden yararlanacakların başta kadınlar olacağı düşünülmektedir. Temiz enerjiye, sosyal konutlarda enerji verimliliğine ve uygun fiyatlı toplu taşımaya erişim kadınların yaşadığı mevcut yükleri hafifletecek ve yeni fırsatlar yaratacaktır. Bangladeş'te 2014 yılına kadar 2 milyon güneş enerjisi ev sistemlerine erişim hedefi için yaratılan işlerin sayısı yalnızca bu sektörde 60 bin olurken, bu hedef bir dizi vasıf ve bu alanda oluşacak yeni meslekler içermektedir. Güneş enerjisi teknisyenleri, servis mühendisleri, şube müdürleri ve finans uzmanları (ILO, 2013a) ve bakım/onarım uzmanları başta olmak üzere yerel gençler ve kadınları içeren yaklaşık 100 bin yeni iş yaratılmıştır (UNEP vd., 2008). Bu geçişin kadınların istihdama katılımları için bir fırsat olacağı beklentisi, kurulan Yeşil Teknoloji Merkezleri'nde teknik eğitim programlarından en çok onların yararlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Güneş enerjili ev sistemlerinin doğru kullanımı ve montajı için 5 bin kadına eğitim verilmiş, 1000'den fazla kadın teknisyen, bunların kurulumu ve bakımı için görevlendirilmiştir. Bununla birlikte Yeşil Teknoloji Merkezi kadınlar tarafından yönetilmektedir (ILO, 2013a). Bu bağlamda Bangladeş örneği, yeşil işlere geçişte toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretildiği takdirde kadınların bu geçişe entegrasyonu konusunda umut verici bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Ancak bu geçişte kadınların istihdamdaki görünürlükleri ile birlikte maruz kaldıkları koşullara dair oluşan genel tablo, bu süreçte ayrımcı uygulamalara maruz kalacaklarının daha yüksek bir ihtimal olduğunu göstermektedir.

6. Literatür Tartışması

Ekonominin sürdürülebilir olabilmesi için ekolojinin ilkelerini gözetme zorunluluğu tüm insanlığın görevidir. Ekolojinin ilkelerini gözetmeyen girişimlerin insanlık için gelecekte büyük bedeller ödeteceği açıktır. Bu bedellerin göz ardı edildiği, arz-talep dengesini merkeze alarak pazara yönelik üretim yapan ve bu bağlamda ucuz ancak ekolojik olmayan üretimi körükleyen sistem, esas olarak insanın yaşam-destek sistemlerinde kalıcı ve tamir edilemez hasarlar oluşturmakta (Tüfekçioğlu, 2021) ve insanların yaşamlarını sürdürmelerini imkânsız hâle getirmektedir. Günümüz çevre ve sağlık sorunları göz önüne alındığında, insanlığın çevreye olan bağımlılığı bir kez daha gündeme gelmiş ve çevresel sürdürülebilirlikle birlikte insana yakışır ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetilen işlerin önemi daha da fazla anlaşılmıştır.

Ekonominin sürdürülebilir olması için ekolojinin ilkelerini gözetme zorunluluğu, dünyadaki pek çok doğal afet sonucu ortaya çıkan ülke ekonomilerinin uğradığı zararın büyüklüğüyle bir kez daha açığa çıkmaktadır. İklim krizlerinin ekonomiye ve bireylere verdiği zarar, ABD New Orleans'ta 2005 yılında yaşanan Katrina Kasırgası örneğinde açıkça görülmüştür. Yaşanan bu iklim felaketi yaklaşık 40 bin kişinin işini kaybetmesine neden olurken, bu durumdan en çok etkilenen Afrikalı-Amerikalı

kadınlar olmuştur. Bangladeş'te yaşanan Sidr Kasırgası da yine yüzbinlerce küçük işletmeyi ve 567 bin işi olumsuz etkilemiştir (ILO, 2013a). Deneyimlenen ülke örneklerinde de görüldüğü üzere, cinsiyet eşitsizliği iklim değişikliklerinin sonuçlarından kadınların daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır. Ancak iklim krizlerinin önüne geçilmesi için tercihten ziyade zorunluluk olarak önerilen yeşil işlere geçişle kadınların yaşayacağı dezavantajların azalmayacağına, hatta çeşitli nedenlerle artacağına yönelik endişeler mevcuttur. Öncelikle, yeşil ekonomik büyümenin doğal kaynak kullanımına daha fazla kısıtlama getirmesi, yoksul haneler üzerinde geriletici bir etkiye sahip olacaktır (Deka, 2021). Bu hanelerin temiz enerji kaynaklarına erişimi konusunda yaşayacağı tahmin edilen sorunlar, bu süreçte yine en çok kadınları olumsuz etkileyecektir. Bunun en önemli nedeni, ev içi üretim ve bakım emeğinin kadının sorumluluğunda olması ve hanelere enerji temin edilmesi yükünün de yine onlar üzerinde olacağıdır.

Günümüzde artık tolere edilemez hâle gelen ekolojik kriz ve bu krizden kadınların orantısız bir şekilde etkilenmeleri, sürdürülebilir kalkınmanın feminist bir bakış açısıyla başarıya ulaşacağı iddiasındaki ekofeminist tartışmaları gündeme getirmektedir. Bu tartışmaların temelinde kadın ve çevre sorunlarının ana kaynağının patriyarkal yapı olarak görülmesi yer almakta (Özdemir ve Aydemir, 2019), kadın ve doğanın çifte sömürsü üzerinde durulmaktadır (Topgöl, 2012). Doğa ve kadın çeşitli açılardan birbirine benzetilirken, bunun en önemli nedenlerinden biri her ikisinin de büyüme ve nüfus artırma özelliklerine sahip olmasıdır (Değirmenci, 2020). Kadın ve doğa arasında kurulan benzerliğin kökeninde, esas olarak tarihsel nedenler yer almaktadır. Doğal ve dişil olan her şeyi yıkıma uğratmak üzerine kurgulandığı düşünülen başta eril sistemin erkeği akılla, kadınları doğa ile ilişkilendirmesi neticesinde doğa, eril etkinliği edilgen bir biçimde karşılamaya hazır bir kadın bedenine benzetilmektedir (Berktaş, 2020). Bu benzetmeyle kadın ve erkeğin toplumsal konumunun inşasına zemin hazırlanırken, Freud'un "anatomi kaderdir" ifadesi, biyolojik özcülük üzerine kurgulanan toplumsal cinsiyetçi iş bölümünün en genel anlatımıdır (Mies, 2014).

Bu anlatının en çok etki altında bıraktığı kavramlar; doğa, emek, cinsiyete dayalı iş bölümü ve üretkenlik olmuştur (Mies, 2014). Farklılıkların bireysel olduğunu görmezden gelerek, kadın ve erkeklerin kendine has bir "doğa"ları olduğunu vurgulayan bu tipik düşünüş, esas olarak kültür tarafından nesilden nesile aktarılan olumlu olan özelliklerin erile, olumsuz olanların ise dişile atfedilmesinden kaynaklanmaktadır (Héritier, 2015). Kadın bedeni klasik felsefede yalnızca üreme, beslenme ve yaşamı korumayla sınırlı olduğu iddiasıyla küçümsenirken, erkek bedeni ise bir fatih ve savaşçı olarak görülerek yüceltilmektedir (Agacinski, 2015). Bu nedenle kadınların doğaları gereği sahip oldukları olumsuzluklar, egemen konumda olması gereken erkek tarafından denetim altına alınmalıdır. Bu düşünce tarzı, tarihsel süreçte kadın ve doğanın ele alınış biçimlerinin benzerlik kazanmasına neden olmuştur (Héritier, 2015). Bu düşünüş tarzının devamı olarak tüm toplumsal eşitsizlik ve sömürü ilişkilerinde karşımıza çıkan "doğal ve doğuştan" ifadesi, kadınların ev içi üretim ve ücretsiz bakım emeğine dayalı faaliyetlerin biyolojik özellikleri ile ilişkili ve doğalarının bir gereği olduğunun düşünülmesine neden olmaktadır. Doğanın kadınlara bir uterus bahşetmesi doğurganlığı sağlarken, bu doğal beceri kadınların ev içi üretim ve ücretsiz bakım emeğini de doğal olarak üstlenmelerini gerektirmektedir (Mies, 2014). Kadınlar doğurganlıkları ve yaşam verme

özellikleriyle adeta doğanın bir uzantısı hâline gelerek doğayla uyumlu ve barışçıl bir tür olarak kabul görmekte (Savran, 1994) ve bu kabul esas olarak sorunların başlangıç noktası olmaktadır.

Doğanın ve kadının üretkenliğinin doğa ana=kadın söylemini gündeme getirmesi, biyolojik özcülük üzerine inşa edilen oldukça tehlikeli bir kavramdır (Değirmenci, 2020). Doğa ve kadın arasındaki benzerlik vurgusunun tehlikesi, bu benzerliğin değersizlik üzerine inşa edilmesinden kaynaklanmaktadır (Tong, 2006). Bununla birlikte doğa ana söylemi kadınlara ve doğaya karşı bir üretkenlik dayatması yapmakta, ancak doğa sürekli üreten ve tüketilebilir bir varlık olmadığı gibi kadınlara yapılan dayatma da kalıp yargılar üretmektedir. Özcü ekofeminizmin kadının doğurganlığına ve doğa benzerliğine yaptığı olumlu göndermeler geleneksel kadınlık rollerini açıkça pekiştirme tehdidinde sahiptir. Doğur(a)mayan kadınları gözden kaçıran bu düşünüş, yaşam verme, sevgi ve şefkati bu üretkenlikle bağdaştırarak kalını yok saymaktadır. Bununla birlikte doğanın karşısına kültürü, kadının karşısına erkeği koyan düalizm, tüm tahakküm ve iktidar ilişkilerinin zeminini hazırlarken, kadının doğurganlığının erkek karşısında yüceltilmesi ikilikleri ortadan kaldırılmak yerine yeniden üretmektedir (Elçik, 2020). Toprak ana kültürünün benimsendiği toplumlarda kadın ve doğa benzerliğinin tehlikeli olduğuna dair yapılan vurgunun anlaşılama riskine rağmen (Güzel, 2020) biyolojik özcülük üzerine inşa edilen bu düşüncenin kadın ve çevre sorunlarına çare olamayacağı ifade edilmelidir.

Ekofeminizmin en önemli tehlikelerinden bir diğeri ise ekoloji ve feminizmin birbirinden ayrışma tehdididir. Bunun en açık dışı vurumu, ekolojik deterjan, organik yemek yapma vb. amacıyla zaman kullanımının özel alandaki artışıdır. Erkekler daha sürdürülebilir bir hayat sunma çabası, toplumsal cinsiyetçi iş bölümü ve kadın istihdamı konularının “ekolojik” bir nedenle ihmal edilmesine zemin hazırlamaktadır (Elçik, 2020). Bu nedenle ekofeminizmin kadın ve çevre sorunlarına bir arada katkı sunabilmesi için radikal kanadının (Plumwood, 2004) etkinliği önem kazanmaktadır. Kadın ve doğa arasındaki ilişkiyi ele alan pek çok feminist yaklaşımın çeşitli nedenlerle düalizmden kurtulamadığı görülürken, kadının doğal yasanın öznesi olarak değil, toplumsal ve tarihsel bir varlık olarak görüldüğü bir yaklaşımın ekoloji açısından faydalı olabileceği anlaşılmıştır (Berktaş, 2020). Bu bağlamda daha radikal bir biçimde doğa doğadır, kadın kadındır söylemlerinin çoğaltılması önerilmektedir (Kızıldere, 2020). Kökeni yine tarihsel rollere dayanan karşılıksız bakım emeği krizine çözüm üreterek kadın istihdamına katkı sağlayacağı düşünülen mor ekonomi tartışmalarının (İlkkaracan, 2017) ekofeminist tartışmalarla birlikte yürümesi yeşil ekonomiye geçişte kadın istihdamının geleceği için faydalı olabilecektir. Mor ekonomi ve ekofeminizmin amaçları çeşitli noktalarda farklılaşsa da esas olarak temelde patriyarkayla mücadeleyi merkeze almaları ve bu mücadelenin yardımcıları olmaları, sürdürülebilir kalkınmayı kesintiye uğratan kadınların istihdam sorunlarının çözümü için oldukça önemli bir birliktelik olarak değerlendirilebilecektir.

Kadınların bahsi geçen tarihsel nedenlerle ev içi üretim ve bakım emeğiyle özdeşleştirilmeleri, istihdamda yaşadıkları sorunların temel nedenidir. Biyolojik özcülük üzerine inşa edilen tarihsel roller, çoğu ülkede kadınların duygusal emek gerektiren (Güngör Delen, 2017) ve sosyal işlerde yoğunlaşmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda kadınların özellikle de sağlık sektöründeki istihdam payları genel ekonomideki istihdam paylarından daha yüksektir. 2013-2018 küresel

verilerine göre, kadınlar doktor ve hemşirelik mesleğinin toplamda %76'sından fazlasını oluşturmakta, ancak dağılım iki meslek arasında önemli ölçüde değişmektedir. Kadınlar doktorların %40'ından biraz fazlasını, ancak hemşirelik, ebelik ve toplum sağlığı personelinin neredeyse %90'ını temsil etmektedir. Son araştırmalar, kadınların sağlık sektörü ve sosyal sektörlerde iş gücünün çoğunluğunu oluşturmasına rağmen üst yönetim düzeyinde yeterince temsil edilmediklerini göstermektedir (ILO, 2020). Küresel bağlamda sağlık iş gücünün büyük bir çoğunluğunu oluşturan kadınların yalnızca %28'i sağlık yöneticisi olarak çalışmaktadır (UN Women, 2021b). Kadınların daha çok hemşire, ebe ve toplum sağlığı çalışanları olarak istihdam edilmeleri, ayrıca temizlik, çamaşırhane gibi sağlık tesisi hizmetlerindeki personelin çoğunluğunu oluşturmaları, erkeklerin ise doktor, diş hekimi, eczacı gibi yüksek ücretli işlerde ve yönetici pozisyonlarda çalışmaları (ILO, 2021) toplumsal cinsiyet rollerine dayalı yatay ve dikey ayrışmadan (Parlaktuna, 2010) kaynaklanmaktadır. Öncelikle yeşil işlere geçişle birlikte yaşanacak istihdamın sektörel yeniden tahsisinde kadın emeğinin istihdamdaki payının azalacağı beklentisi, esas olarak emek piyasalarındaki cinsiyet temelli ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır. Yatay ayrışma olarak adlandırılan bu ayrımcılık türü, toplumsal cinsiyete bağlı rol ve sorumluluk dağılımında kadına yüklenen tarihsel rollerden kaynaklanmaktadır. Bu roller, kadının emek piyasasından ziyade ev içi üretimle olan bağı sıkı sıkıya vurgularken, bu bağ kadının emek piyasasına katılması hâlinde de gevşememektedir. Diğer bir ifadeyle, kadınların emek piyasalarına katılmaları hâlinde yine kadınlığın bir uzantısı olarak görülen işlerde istihdam etmeleri beklenmektedir. Yönetici pozisyonlarda kadınların erkeklere kıyasla daha az temsil edilmeleri ise emek piyasalarındaki cinsiyete dayalı dikey ayrışmadan kaynaklanmaktadır.

Emek piyasalarındaki yatay ayrışmaya rağmen, teorik olarak bakıldığında, kadınların ekonomideki birincil, ikincil ve üçüncül sektördeki tüm yeşil işlerde istihdam edilebilmelerine yönelik hiçbir engel bulunmamaktadır. Çoğu yeşil işin ağır emek gerektirdiği ve bunun kadınlar için bir engel olduğu algısı oluşmasına rağmen, aslında otomasyon teknolojileri daha az bedensel güç gerektirmektedir. Bununla birlikte yeşil işler daha fazla manuel pozisyona ek olarak tarım, enerji ve inşaat sektörlerinde bir dizi idari ve hizmet istihdam fırsatları yaratacaktır (Sustainlabour, 2009).

Yeşil ekonomiye geçişte bilindiği üzere bazı yeni meslekler ortaya çıkacak, bazıları ise geçerliliğini yitirerek yok olacaktır (Öcal ve Yerlikaya, 2021a). Bu durumun istihdamı negatif, pozitif veya nötr olarak etkileyeceğine yönelik çeşitli görüşler bulunmaktadır (Erden Özsoy, 2016). Yeşil ekonomiye geçiş henüz tam manasıyla tamamlanmadığı için uluslararası kurumların projeksiyonları aracılığıyla en yakın tarih olarak 2030 yılını hedef alan değerlendirmeler yapılırken (Öcal ve Yerlikaya, 2021a) küresel ısınmanın 2°C ile sınırlanması hedefi, sera gazı emisyonlarının en yoğun olduğu başta enerji, tarım ve atık yönetimi sektörlerinin dönüşmesi ile sağlanabilecektir. Bu dönüşümün kilit noktasının enerji sektörü olacağı ve 2030 yılına kadar net 18 milyon iş yaratılacağı beklentisi hâkimdir (ILO, 2018). Yeşil ekonomiye geçiş sürecinde bahsi geçen artışın, insana yakışır işin ve adil geçişin sağlanabilmesi hususlarının bir arada başarıya ulaşılabilmesi için yeni ekonomik modelde oluşacak iş, meslek ve vasıf ihtiyaçlarının detaylı bir şekilde analiz edilerek buna uygun bir program hazırlanması ve çalışanların ve işletmelerin sosyoekonomik risklerinin azaltılması gerekmektedir (Görmüş, 2016). Kahverengi işlerin (Başol, 2018) ağırlıklı olarak hâkim olduğu mevcut emek piyasalarında cinsiyete göre ayrılmış istihdam, ayrımcılık ve geleneksel tutumların günümüzde devam etmesi nedeniyle yeşil

ekonomiye geçiş sürecinde kadınların bu yeni ekonomik modelden dışlanabileceğine dair görüşler yaygınlaşmaktadır (Sustainlabour, 2009). Kadınların istihdam sorunları küresel bağlamda çözüme kavuşamamışken, yeşil büyümeye dayalı bir ekonomik modelde mevcut eşitsizliğin artmaması için uygun politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Yeşil işlerin genellikle daha yüksek vasıf gerektirdiği sıklıkla ifade edilmektedir. Yeşil ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretildiği takdirde kadınlar ve erkekler için aşağı yukarı benzer fırsatlar sunabilecektir. Ancak bu geçişte bazı önemli hususların göz ardı edilmesi hâlinde, yeşil işlerin yaygınlaşması kadınlar için bir krize dönüşebilecektir (ILO, 2013a). Yeşil büyümenin kadın istihdamına katkıda bulunabilmesi için çeşitli çözümler üretilmeli, bu çözümler yerel çiftçilik sistemlerine dayalı olarak belirli durumlara uyarlanmalıdır (ILO, 2013a). Tarımda kadın emeğinin yoğun olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Sustainlabour, 2009), yeşil dönüşümde kadın istihdamını azaltacak uygulamalardan ziyade artıracak uygulamalara ağırlık verilmesi esastır. Yerel kooperatiflerde kadın emeğinin merkeze alınması, bu çözümlerin başında gelebilecektir. Bununla birlikte enerji sektörü ve döngüsel ekonomide kadın emeğinin artırılmasına dayalı genel ve mesleki eğitimler önem kazanmaktadır.

7. Sonuç

Yeşil ekonomiye geçişte yaşanacak istihdam kayıpları ve kazanımları dengesi değerlendirildiğinde, istihdamın artacağı düşünülmektedir. Ancak genel istihdama yansıtacağı düşünülen bu olumlu tablonun kadın istihdamına aynı derecede yansımayaacağı, hatta bu geçişten kadınların olumsuz etkilenmelerinin daha yüksek bir olasılık olduğu tahmin edilmektedir. Yeşil işlerin sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmayı bir arada gerçekleştirme vaadi olmasına rağmen, bu geçişte kadınların olumsuz olarak etkileneceklerinin öngörülmesinin sebebi, esas olarak toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda bu geçişte kadınların mevcut emek piyasalarındaki dezavantajları göz önüne alınarak toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikalar merkeze alınmalıdır.

Bu bağlamda öncelikle kadınların istihdama katılımlarında birincil derecede etkili olan ev içi üretim – ve bakım emeği – faaliyetleri ile ilgili duyarlı ve geçerli politikalar üretilmelidir. Bu politikalar, yıllardır devam eden ve sınırlı ilerleme sağlayan eril bakış açısına sahip politika yapıcılardan ziyade, bu faaliyetleri makul bir şekilde bölüştüren ve daha değerli hâle getiren bir zihniyet tarafından inşa edilmelidir. Bu hususun gerçekleştirilmesi sürecinde alternatif bir model olarak sunulan mor ekonominin temel ilkelerinden faydalanılması önerilir. Kadınların üretken kabul edilmeyen bu emek türünde harcadıkları enerji ve zaman, istihdama katılım ve istihdam koşullarını belirleyen en önemli faktördür. Bununla birlikte patriyarka ile mücadele eden özcülükten sıyrılmış bir ekofeminist bakış açısı da sürece katkı sağlayabilecektir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikalarla biyolojik özcülük ve ev içi üretimin eşitsiz bölüşümü sorunu ortadan kaldırdıktan sonra kadınların yeşil işlere geçiş girişimleri kolaylaşacaktır.

Bu girişimlerden biri, bu geçişte kariyer programları aracılığıyla vasıfsız işçilerin daha vasıflı mesleklere taşınması çabası olmalıdır. Yeşil işlerin daha vasıflı işlerde istihdam yaratacağı bilinmektedir. Bu

bağlamda kadınların vasıflandırılması için çeşitli girişimler yapılması, bu geçişin kadın istihdamı için bir fırsat olabileceğine işaret etmektedir. Bu girişimle kadınlar hem istihdama katılımda hem de istihdamda erkeklerle eşit fırsatları yakalayabilecektir. Kısacası, cinsiyet açısından mevcut eşitsizlik sorunlarının ve mevcut ekonomik modelde yer bulmakta zorlanan veya vasıf, eğitim, kaynak ve fırsat eşitliği konusunda ayrımcılığa uğrayan kadınların gündeme alınması gerekmektedir. Özellikle yeşil işlerin yaratılacağı sektörlerde mesleki eğitimin kadınlar için yaygınlaştırılması önem kazanmaktadır. Yeşil ekonomiye geçiş kadınlar için bir fırsat olmalıdır.

Yeşil işlere geçiş tahminleri yaygın olarak genel istihdam üzerinden yapılmaktadır. Cinsiyete göre ayrılaştırılmış veriler yok denecek kadar azdır. Bu sebeple yeşil geçişin kadınlar açısından bir fırsat olabilmesi için cinsiyete duyarlı analizlerin çoğalmasına ihtiyaç vardır.

Yeşil işler tesis edilirken, bu işlerde sosyal diyalog ve sendikal temsil bir şart hâline getirilmelidir. Ancak bu temsil şartı, günümüz geleneksel sendikacılık anlayışı ile karıştırılmamalıdır. Geleneksel sendikal tutumlardan kaynaklanan kadının dışlandığı, diğer bir ifadeyle sanayinin mavi yakalı erkek işçi profilini merkeze alan bir anlayış ile hizmetler sektörünün beyaz yakalı çalışanlarının sendikal duyarlılığı temelinde gerçekleşecek bir örgütlenme modeli, mevcut sorunu çözmeye yetmeyecektir. Yeşil işlere geçişle birlikte yeni bir sendikal anlayış geliştirilmeli ve cinsiyet eşitliğini sağlayıcı bir bakış açısı merkeze alınmalıdır.

Yeşil işlere geçişle kadınların istihdamdaki paylarının azalacağı ve istihdamda ayrımcılığa uğrayacakları düşünülmektedir. Buna karşın yeşil ekonominin kadınların itici gücü olmadan yürümeyeceği unutulmamalıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın hedefinde yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği ve herkes için insana yakışır iş kriterleri sağlanmadan sürdürülebilir bir ekonomik model olan yeşil ekonominin başarıya ulaşamayacağı bilinmelidir. Daha açık bir ifadeyle, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için kadın emeği vazgeçilmez bir faktördür.

Kaynakça

- Agacinski, S. (2015). Karma bir dünyaya doğru, İçinde F. Héritier, M. Perrot, S. Agacinski & N. Bacharan (Eds.), *Kadınların en güzel tarihi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Atabay Kuşçu, R. (2021). Yeşil ekonomiye geçişte ticaret politikaları. İçinde F. H. Sezgin, E. Yüksel Acı & R. Atabay Kuşçu (Eds.), *Avrupa yeşil mutabakatı kapsamında yeşil ekonomi*. Nobel Yayınevi.
- Başol, O. (2018). Dünyada ve Türkiye'de yeşil işlerin gelişimine ilişkin bir değerlendirme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 55(636), 71-87.
- Berktaş, F. (2020). Kadınlar doğaya sahip çıkıyor. İçinde E. Değirmenci (Der.), *Doğa ve Kadın: Ekolojik Dönüşümde Feminist Tartışmalar*. KADAV.
- Değirmenci, E. (2020). Ekolojik feminizm penceresinden büyümeme (degrowth) ekonomisine bir bakış. İçinde E. Değirmenci (Der.), *Doğa ve Kadın: Ekolojik Dönüşümde Feminist Tartışmalar*. KADAV.
- Demir, M. (2013). Çevre olarak konumlandırılmış kadın ve doğayı birlikte düşünmek: Ekofeminizm, *Doğu Batı*, 63, 10-44.
- Donovan, J. (2014). *Feminist teori*, İletişim Yayınları.
- Deka, T. (2021). Role of women in the green growth process. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 60(6), 1726-1731.

- Elçik, N. (2020), Kentli kadının ekofeminizmi, İçinde E. Değirmenci (Der.), *Doğa ve Kadın: Ekolojik Dönüşümde Feminist Tartışmalar*. KADAV.
- Erden Özsoy, C. (2016). Yeşil işler ve istihdam olanakları üzerine bir tartışma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 51-59.
- European Commission. (2019). *European green deal*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/european-green-deal-communication_en.pdf
- Güngör Delen, M. (2017). *Duygusal emek & Tinsel emek*. Türkmen Kitabevi.
- Güzel, E. (2020). Bir ekofeminist çılgılık: Çifte sömürü, sürdürülemezlik ve ekolojik kıyamet. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 67-84.
- Göker, G. (2020). Uyarılığın tohumu köylü kadının sandığında, İçinde E. Değirmenci (Der.), *Doğa ve Kadın: Ekolojik Dönüşümde Feminist Tartışmalar*. KADAV.
- Görmüş, A. (2016). Yeşil ekonomiye geçiş düzgün işler için yeni fırsatlar yaratıyor mu?: İngiltere örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(5), 1081-1093.
- Héritier, F. (2015). İnsanlığın şafağında, İçinde F. Héritier, M. Perrot, S. Agacinski & N. Bacharan (Eds.), *Kadınların en güzel tarihi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- International Labour Organization. (2012). *Green jobs for sustainable development: A case study of Spain*. Sustainlabour.
- International Labour Organization. (2013a). *Sustainable development, decent work and green jobs*. International Labour Conference, 102nd session, Report V, Genova.
- International Labour Organization. (2013b). *Green jobs becoming a reality progress and outlook 2013*. Geneva.
- International Labour Organization. (2017). *World employment and social outlook – Trends for women 2017*. International Labour Office, Geneva.
- International Labour Organization. (2018). *Greening with jobs, world employment social outlook*. International Labour Office, Geneva.
- International Labour Organization. (2020, April 7). *Covid-19 and the world of work, second edition updated estimates and analysis*.
- International Labour Organization. (2021). *World employment and social outlook: Trends 2021*. International Labour Office, Geneva.
- International Labour Organization. (2022). *World employment and social outlook: Trends 2022*, Geneva.
- İlkkaracan, İ. (2016, March 9). *The purple economy complementing the green: towards sustainable and caring economies, gender and macroeconomics: current state of research and future directions*, New York, NY.
- İlkkaracan, İ. (2017). *Mor ekonomi sürdürülebilir kentler yolunda kadınların ekonomik katılımı için bir strateji, sürdürülebilir kent için kadın katılımı*, TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Politika Notları.
- Kızıldere, M. (2020). İklim değişikliği ve kadınların adalet mücadelesi. İçinde E. Değirmenci (Der.), *Doğa ve Kadın: Ekolojik Dönüşümde Feminist Tartışmalar*. KADAV.
- Mellor, M. (1997). *Feminism and ecology*. New York University Press.
- Mies, M. (2014). Cinsiyete dayalı iş bölümünün toplumsal kökenleri. İçinde, M. Mies, V. Bennholdt-Thomsen & C. Von Werlhof (Der.), *Son sömürge: Kadımlar*. İletişim Yayınları.
- Molyneux, M. & Steinberg, D. L. (1995). Mies and Shiva's ecofeminism: A new testament?, *Feminist Review*, 49, Sage Publication, 86-107.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2015). *Green skills and innovation for inclusive growth*. Publications Office of the European Union, Cedefop.

- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *The oecd green recovery database: Examining the environmental implications of covid-19 recovery policies*.
- Öcal, A.T. & Yerlikaya, B. (2021a). Avrupa yeşil mutabakatı penceresinden istihdam-işsizlik sarmalında yeşil işler. İçinde F. H. Sezgin, E. Yüksel Acı & R. Atabay Kuşçu (Eds.), *Avrupa yeşil mutabakatı kapsamında yeşil ekonomi*. Nobel Yayınevi.
- Öcal, A.T. & Yerlikaya, B. (2021b). Covid-19 Pandemic and Social Responsibility of Companies in Turkey. In M. İnce Yenilmez & U. Bingöl (Eds.), *Shadow Impact of COVID-19 on Economies: A Greater Depression?*. Peter Lang GmbH.
- Özdemir, H. & Aydemir, D. (2019). Ekolojik yaklaşımli feminizm/ekofeminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihi süreci ve türleri, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, II(2), 261-278. 10.33708.ktc.608639
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi, *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217-1230. 10.21121/eab.201.041.9607
- Plumwood, V. (2004). *Feminizm ve doğaya hükmetmek* (B. Ertür, Çev.). Metis Yayınları.
- Savran, G. (1994). Feminist teori ve erkek şiddeti, *Defter Dergisi*, 21, 45-53.
- Sustainlabour (2009). *Green jobs and women workers employment, equity, equality* (Part of the UNEP-Sustainlabour joint Project). September 2009.
- Tong, R. P. (2006). *Feminist düşünce* (Z. Cırhinlioğlu, Çev.). Gündoğan Yayınları.
- Topgül, S. (2012). Kadın ve doğa ilişkisi: Ekofeminizm, *Sosyoloji Dergisi*, 27, 71-83.
- Tüfekçioğlu, A. (2021). Ekolojik olmayan, uzun vadede ekonomik değildir. İçinde B. Pakdemirli, Ö. Küçük, Z. Bayraktar & S. Takmaz (Eds.), *Ekoloji ve ekonomi ekseninde türkiyede orman ve ormancılık*, Sonçağ Akademi.
- United Nations. (1987). *Report of the world comission on environment and development*. Forty-Second Session Item 83 (e) of the Provisional Agenda.
- United Nations, (1993). *Report of the United Nations conference on environment and development*. 3-14 June 1992, Vol. I.
- United Nations (2015). <https://www.undp.org/>
- United Nations Framework Convention on Climate Change. (2008). *Kyoto protocol reference manual on accounting of emissions and assigned amount*, November 2008.
- United Nations Women. (2016). *Women and sustainable development goals*.
- United Nations Women. (2021a). *Beyond covid-19: A feminist plan for sustainability and social justice*.
- United Nations Women. (2021b). *Progress on the sustainable development goals the gender snapshot 2021*.
- United Nations Environment Programme, International Labour Organization, International Organisation of Employers & International Trade Union Confederation. (2008). *Green jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world*. Publishing Services Section United Nations Office, United Nations Environment Programme, Nairobi.
- Walby, S. (1986). *Patriarchy at work*. University of Minnesota Press.
- Walby, S. (2016). *Patriyarka kuramı* (H. Osmanağaoğlu, Çev.). Dipnot Yayınları.
- World Economic Forum. (2021). *Global gender gap report 2021*.
- Yerlikaya, B. (2020). *Türk sineması’nın üretken kadınları: Öteki’den özneye (Toplumsal cinsiyet bağlamında 1980 sonrası türk sineması’nda kadın emeği)*. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Yerlikaya B., Giray Yakut, S. & Öcal, A. T. (2021). Bireylerin sosyodemografik özelliklerinin çalışma hayatında kadına bakış açılarına etkisinin analizi: Türkiye örneği, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(40), 19-62. 10.21550/sosbilder.777139
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel Acı, E. (2021). Sürdürülebilir insanı kalkınma perspektifinden yeşil ekonomi ve Avrupa yeşil mutabakatı. İçinde F. H. Sezgin, E. Yüksel Acı & R. Atabay Kuşçu (Eds.), *Avrupa yeşil mutabakatı kapsamında yeşil ekonomi*. Nobel Yayınevi.

Extended Abstract

The increase in environmental problems poses a threat to the whole world. As a result of the fact that environmental problems have reached a serious level, for the first time in 1972, the UN emphasized that development policies compatible with the environment have become a necessity, and the concept of sustainability was raised in 1987. Environmental sustainability was mentioned for the first time at the UN Conference on Environment and Development in 1992.

While initially focusing on the necessity of taking action on environmental sustainability, by the 2000s, the importance of realizing social, economic, and environmental development together in order to achieve sustainable development has been understood. Green economy is proposed as an economic model that will allow this triad structure to happen together. Green jobs, which are considered to play a key role in sustainable development, make promises to ensure both environmental and social sustainability. Green jobs being only environmentally friendly is not enough. Green jobs should also be decent for humans.

Although the issue of environmental sustainability is on the agenda with the increase of environmental problems, the issue of social sustainability, which is a complementary element of sustainable development, remains in the shadow. Economic and social inequalities are among the most important obstacles that disrupt social sustainability. Gender roles have a very important place in the emergence of these inequalities. Women are seen as the dominant element of domestic production due to their gender roles. The fact that women are equated with domestic production and men with paid jobs causes women to fight discrimination on various issues, especially participation in employment. Because of these roles, even if women join employment, they are faced with negativity such as occupational and sectoral segregation (horizontal separation), career obstacles, and in this context when they are evaluated in managerial positions (vertical separation), wage discrimination, violence, and harassment. Considering all these negativities together, it has been wondered whether the transition to a green economy will be an opportunity or a crisis for women. In order to achieve sustainable development, it is necessary to ensure gender equality and access to decent work for everyone. For this reason, a discussion was conducted on the effects of the transition to a green economy on women's participation in employment in the study. The current reports of international organizations are mainly the focus of the discussion. The scope of sustainable development, green jobs, and social sustainability in particular, and gender inequality were emphasized in order to create

an infrastructure for this discussion, and then the current outlook of women's labor in the context of gender was examined.

In this context, some general conclusions have been reached. It is estimated that the share of women's labor in employment will decrease in the sectoral reallocation of employment that will occur during the transition to green jobs. The most important reason for this is that green jobs-related sectors currently employ a relatively lower proportion of women. In addition, it is thought that the number of self-employed family businesses which women are heavily involved in, will decrease during the transition to green jobs. There are also concerns about the nature of women's employment, which is thought to be decreasing in quantity. If gender equality is not achieved, there is a possibility that women employed in green jobs will continue to lag behind men.

To increase women's participation in employment with the transition to a green economy, it is necessary to implement the right investments and policies. Women, who are one of the most important elements of social inclusion policies, which are one of the most important goals of sustainable development, are of key importance in the green economy. Participation in education and qualification of women is important. The responsibility of unpaid care work based on gender roles, which is one of the most important obstacles to women's participation in the public sphere, should be valued and the disproportionate weight of this burden on women should be alleviated. In recent years, the purple economy, which has entered the literature and produced alternatives to the unpaid care work crisis, has been attracting attention. There are discussions about the purple economy and green economy should be conducted together, and it is thought that it can be a solution to the problem of women's participation in employment based on gender inequality and the types of discrimination they face in case of participation. It should also be taken into consideration that as long as there are sensitive initiatives for disadvantages of women, the transition into green economy might turn into an opportunity for women.